

Lunds Universitet
Sociologiska institutionen

Ett nytt sätt att analysera etniska relationer

- en sociologisk fallstudie av konflikten mellan Etiopien och Eritrea

Författare: Martin Söderberg
Uppsats SOC 344, 41-60 p
Höstterminen 2002
Handledare: Carl-Göran Heidegren

ABSTRACT

Författare: Martin Söderberg

Titel: Ett nytt sätt att analysera etniska relationer

- en sociologisk fallstudie av konflikten mellan Etiopien och Eritrea

Uppsats SOC 344, 41-60 p

Handledare: Carl-Göran Heidegren

Sociologiska institutionen, höstterminen 2002

I maj 1998 urartade en gränskonflikt mellan Etiopien och Eritrea fullständigt och de våldsamma striderna efterlämnade ett stort antal döda och sårade. Hundratusentals redan svältande människor tvingades fly från striderna och den humanitära katastrofen var ett faktum. Denna studie är en granskning av de strukturella faktorer som ligger till grund för konflikten, men även en redogörelse för de identifierade subjektiva mekanismer som spelat in i händelseförloppet. Genom att på ett avvägt sätt kombinera neorealistisk teori inom internationella relationer med ett antal handplockade socialpsykologiska teorier om intergrupprelationer presenteras ett nytt tillämpbart analysredskap för etniska konflikter. Sammantaget har det nya teoretiska verktyget högt förklaringsvärde både beträffande de dynamiska processerna inom olika samhällskategorier som avseende relationerna dem emellan. Denna uppsats är en studie i hur strukturella variabler samverkar med subjektiva mänskliga faktorer och utmynnar i en internationell väpnad konflikt med etniska förtecken. Den är också en uppvisning av en ny teoretisk konstruktion att analysera etniska relationer.

Innehållsförteckning

Inledning och syfte	4
Teori	4
Metod och material	6
Problematiken kring Eritreas status	7
Den etiopiska centralmaktens legitimitetsproblem	8
Uppkomsten av en eritreansk nationell identifikation	10
Den eritreanska samhörighetskänslan befasts	15
Den etiopiska statsmaktens legitimitet undermineras ytterligare	16
Eskalerande etniska konflikter i skuggan av statens auktoritetsproblem	19
Strukturella svagheter förvandlas till en internationell konflikt	20
Konflikten mellan Eritrea och Etiopien förvärras	24
Konflikten får katastrofala följder	28
Avslutning	29
Referenser	30

Inledning och syfte

I maj 1998 bröt en gränskonflikt ut mellan Etiopien och Eritrea gällande det ungefär tvåhundra kvadratkilometer stora ökenområdet Yirga beläget nära sudanskt territorium. Internationella medlingsförsök har fått se sina ansträngningar verkningslösa då både Etiopien och Eritrea hängivit sig åt intensifierad militär mobilisering. Trots den ekonomiskt synnerligen kärva situationen på Afrikas Horn har mycket resurskrävande investeringar gjorts i respektive reguljära armé i något som kan liknas vid en hetsjakt efter automatkarbiner, bombplan och attackhelikoptrar på den internationella vapenmarknaden. När Eritrea blev självständigt från Etiopien 1993 inleddes ett projekt att integrera de båda ländernas näringsliv i en gemensam bränsle- och livsmedelsmarknad för att på så vis skapa en interdependens som skulle undanröja alla tänkbara incitament för att starta krig. Strategin misslyckades och den bilaterala relationen har försämrats kontinuerligt sedan den eritreanska självständigheten, för att nå sitt kraftigaste crescendo under 1998 då våldsamma strider efterlämnade stor förödelse och en skara på hundratusentals flyktingar. Idag är väpnade sammandrabbningar mer sällsynta men de ekonomiska sanktionerna länderna rest mot varandra innebär ett konstant underskott på livsmedel och andra förnödenheter för båda parter. Det primära syftet med denna studie är således att identifiera och analysera de bakomliggande faktorer och processer som gav upphov till den eskalerande internationella konflikt som utmynnade i den väpnade urladdning som skedde 1998. Jag kommer inte på något vis framhålla något recept för hur man kan bryta det fatala dödläget mellan länderna, men däremot förklara dess uppkomst och ursprung. Ett sekundärt syfte är ett väsentligen teoretiskt sådant och består i att jag rent praktiskt kommer försöka åstadkomma och tillämpa en kombination av neorealistiska teorier inom internationella relationer, och socialpsykologiska intergruppteorier. Jag anser nämligen att den sociologiska konfliktteorin berikas av en fruktbar syntes mellan dessa teorityper och hoppas med denna uppsats kunna visa vilket lyckligt äktenskap dessa komplementära perspektiv kan ingå.

Teori

Det som främst kännetecknar den neorealistiska teoriskolan är att den i teoretiserandet av internationella relationer sätter fokus på länders interna förhållanden och situation. Det grundläggande antagandet är att stater som av sina invånare betraktas som illegitima får bekymmer att utöva auktoritet, dvs får auktoritetsproblem. Dessa auktoritetsproblem destabiliserar först och främst landet i fråga, men påverkar även dess internationella

relationer på så vis att hanteringen av konflikter försvåras. Neorealister, här företrädda av Barry Buzan, Kaveli Holsti och Gilbert Khadiagala, hävdar att staters legitimitet är avgörande för uppkomsten av krig och stridigheter. Detta genom att auktoritetsproblem innebär att innehavarna av statsmakten blir oförmögna att hantera interna och externa konflikter på fredlig väg. Man framhåller exempelvis att inga fullt legitima stater krigat mot varandra sedan 1945 (Holsti, 1996: 91). Holsti delar upp legitimitetsbegreppet i horisontell och vertikal, där horisontell legitimitet refererar till individers och gruppers attityder och beteenden gentemot varandra, och även till sitt nationella medborgarskap. Om det råder acceptans och tolerans mellan olika grupper och samhällskategorier är följaktligen den horisontella legitimiteten hög. Den vertikala legitimiteten å andra sidan syftar till relationen mellan staten och medborgarna. Hög vertikal legitimitet kan till exempel innebära representativitet, demokrati, sprid tillgång på möjlighet till inflytande, balans mellan statlig extraktion av tillgångar och offentlig service samt frånvaron av totalitära drag som militarism, repression och förtryck av vissa segment i samhället. Buzans modell om statlig legitimitet tar bland annat upp variablerna om respekt för territoriell suveränitet, rättvis resursallokering, överenskommelse om statens avgränsning, närvaro av nationell samhörighetskänsla, uppslutning kring gemensamma värden och spelregler för rättstaten. Khadiagala i sin tur tar upp sambanden mellan statliga auktoritetsproblem, instabila statliga institutioner, dålig konflikthanteringsförmåga och väpnade aktioner. En illegitim statsmakt har inte förmågan att kompromissa, ge avkall på investerad prestige, erbjuda eftergifter av central betydelse eller förändra styrkeförhållanden, detta genom att det riskerar att innebära hela statsmaktens sammanbrott. Länder med stegrande inhemska konflikter försöker ta dessa ur blickfånget, och blir dessutom mer benägna att försöka stärka den interna sammanhållningen genom att mer aktivt engagera sig i internationella konflikter (Khadiagala, 1999: 39-41).

Dessa neorealistiska teorier är viktiga därför att de hjälper en att få grepp om de förhållanden och förhållanden inom länder som påverkar deras internationella relationer och förmåga att hantera konflikter på den internationella arenan. Även om sentimentala och affektiva faktorer som etnisk och nationell samhörighet, kollektiva historiska minnen och ideologier tas upp, är neorealismen främst en statscentrerad teoriskola (Baylis & Smith, 1997: 118). Objektiva faktorer beträffande statliga kapabiliteter till maktutövning är förvisso centrala vid internationella konflikter, men som sociolog kan man enligt min mening inte endast uppehålla sig vid dessa strukturella och institutionella förklaringsmodeller. Detta i synnerhet eftersom konflikter i sig ofta aktualiserar tidigare översedda tvistefrågor och skapar antagonism kring nya (Touval, 1972: 53-73). För att till fullo förstå de dynamiska processer som ger upphov till, och har sitt ursprung i, konflikter behövs följaktligen ytterligare teoretiska redskap. För att analysera sambandet mellan de

strukturella faktorerna och individers och grupperns beteenden har jag använt mig av socialpsykologisk teoribildning, här främst representerad av Morten Deutsch, Rupert Brown, Kenneth och Mary Gergen och John Sabini, eftersom deras forskningsresultat kastar ljus över många av de subjektiva faktorer som influerar och ligger till grund för konflikters innehåll, dynamik och konsekvenser.

Metod och material

Metoden som tillämpas i denna fallstudie är att applicera de teoretiska perspektiven på ett innehållsrikt empiriskt material om konflikten mellan Etiopien och Eritrea. För att verifiera den neorealistiska hypotesen att staters auktoritetsproblem avspeglas i internationella relationer genom att ta sig våldsamma uttryck i konfliktsituationer, synas Etiopiens och Eritreas statliga strukturer i sömmarna. För att bidra till förståelse av Eritreas strukturella legitimitetsproblem klargörs framväxten av den eritreanska nationalismen. Faktorer som underminerar statlig legitimitet kommer att presenteras och kopplas samman med urartande konflikter. Effekterna av de etniska och nationalistiska inslagen i konflikten analyseras utifrån intergruppteorierna, och orsakerna till konfliktens intensifiering och eskalering redogörs för genom fokus på perceptionsmissstag, felaktig attribution, förvrängd kommunikation, etnocentrisk favoritism, stressyndrom, reciproka stereotyper etc. Överhuvudtaget blandas strukturella teorier med teorier om konfliktbeteenden, social identifikation och andra dynamiska grupprocesser. Detta för att påvisa hur mänskligt beteende hänger ihop med strukturella förhållanden i internationella konfliktsituationer. Materialet består förutom den teoretiska litteraturen till stor del av beskrivningar av händelser utan att det förekommit något explicit syfte annat än det rent deskriptiva. De är alla sekundärkällor skrivna av historiker och författare som inte uttryckligen eftersträvat något annat än att försöka förmedla en nyanserad och korrekt bild av ett förlopp. Avsaknaden av förstahandsinformation är givetvis ett problem, men möjligheterna att kombinera neorealism med teori om intergrupprelationer illustreras väl med den befintliga empirin. Min förhoppning är att en syntes mellan den neorealistiska teoriskolan inom internationella relationer och de omsorgsfullt utvalda socialpsykologiska teorierna om intergrupprelationer har stort förklaringsvärde till uppkomsten av destruktivt konfliktbeteende, och därmed kvalificerar den som ett bidrag till sociologisk konfliktteori.

Problematiken kring Eritreas status

Problematiken kring Eritreas avgränsning och status har en mångårig historia och även om inga fasta gränsposteringar byggdes drogs riktlinjerna kring kartan upp av de italienska kolonisatörerna och företrädare för det etiopiska kejsardömet i en serie av överenskommelser mellan 1890 och 1941. Koloniala statsbildningar av typen Eritrea uppstod av en rad varierande anledningar av vilka inga hade något att göra med ändamålet att skapa en framgångsrik nationalstat. De territoriella gränserna mellan kolonierna var påtvingade av kolonialmakterna för att gagna deras syften, och dessa korrelerade sällan med historiska hövdingadömen eller med de geografiska gränserna för effektivt inflytande av lokala makthavare. Eritrea existerade som koloni och eritreanerna sammansvetsades i det framgångsrika självständighetskriget mot den etiopiska överhögheten, men innan dess kan man inte tala om ett sammanhållet eritreanskt folk vare sig politiskt, etniskt eller kulturellt. Eritrea utgörs av åtminstone åtta stora språkgrupper och ännu fler etniska, för att inte tala om distinktionen mellan exempelvis kristna och muslimer, bofasta jordbrukare och kringvandrande boskapsskötare osv. Under kolonialmaktens styre uppstod aldrig heller någon nationell identifikationsprocess hos det oenhetliga och mångfacetterade folket (Holsti, 1996: 64). Dessutom har den landsdel som benämnts Eritrea skiftat kontinuerligt under nittonhundratalet och olika områden har lagts till och dragits ifrån dess yta. Exempelvis ritade de italienska ståthållarna om kartan 1936 men då Eritrea kom under brittiskt styre genom ett FN-mandat 1941 återupprättades den ursprungliga gränsen mellan italiensk och etiopisk mark. Under den etiopiska eran utförde provinsguvernörer ytterligare godtyckliga gränsdragningar, och då den omtvistade fronten blev internationell gräns 1993 rådde det följaktligen stora motsättningar i fråga om detaljerad, specifik utstakning. Den gemensamma kommissionen med politiskt uppdrag att lösa gränsfrågan fortskred med sitt arbete tämligen ostört från 1993 tills striderna bröt ut på allvar i maj 1998. Kommissionen hade precis sammanträtt i Addis Abeba i samband med en process av konsultationer, när eritreanska elitförband under häftiga strider ockuperade städerna Badme och Shiraro i Yirgaregionen. Redan i december 1995 hamnade Eritrea i en liknande situation där risken för militär upptrappning var överhängande. Denna gång gällde dess anspråk de till Jemen hörande öarna Hanish och Zuqar i Röda havet. Denna konflikt löstes genom ett internationellt skiljedomsförfarande till Jemens fördel med ett totalt tillbakadragande av eritreanska styrkor till följd. Även i april 1996 var eritreanska styrkor inblandade i gränsstrider, nu med grannlandet Djibouti efter det att Eritrea framhållit kravet på att den italienska koloniala gränsdragningen borde gälla.

Eritreas agerande kan förstås som den eritreanska regimens strävan att hålla samman sitt heterogena land under ett centralt styre (Khadiagala, 1999: 44), men också som ett resultat av de socialpsykologiska grupprocesser som ägt rum i Eritrea i samband med kustfolkens uppror mot den etiopiska dominansen. Att det över huvud taget är upp till eritreanerna själva att förfoga över sitt öde är i sig något unikt i historien. När det låg i de allierades intresse att efter det andra världskriget avveckla axelmakternas strukturer av inflytande i Afrika kunde segrarnationerna inte enas inbördes, så frågan om Eritreas framtid lämnades över till FN att besluta om 1949. FNs generalförsamling var långt ifrån enig om hur den prekära frågan skulle behandlas, och bland förslagen fanns allt ifrån att låta Sudan annektera landremsan till att integrera Eritrea i det etiopiska kejsardömet. Trots avsaknad av konsensus beslutade FN att låta Eritrea gå i federation under den etiopiska monarkin men att landområdet skulle författa sin egen konstitution. Federationen blev verklighet 1952 men kustfolken vid Röda Havet blev snabbt varse att Etiopiens regent Haile Selassies tolkning av federalism inte sammanföll med FNs generalförsamlings. Vad som inträffat var att ett kolonialt definierat territorium med en befolkning talande en rad olika språk och med mångskiftande sociala och ekonomiska strukturer inkorporerats i ett imperium med vilket de inte hade något gemensamt vare sig kulturellt eller historiskt. Kanske fanns det dock aldrig vid denna tidpunkt någon egentlig möjlighet att i Eritrea skapa en autonom nationalstat då det inte gick att tala om en koherent nationalitet eller ett konsoliderat eritreanskt folk som skulle kunna utgöra grunden för en egen statsbildning. Idén om en eritreanskt land var inte spridd bland människorna i kustregionen, vars lojalitet och känsla av samhörighet primärt låg hos den egna etnokulturella gruppen. Den starka eritreanska nationalkänsla man på senare år bevittnat effekterna av har utvecklats i den konfliktfyllda relationen till Etiopien (Holsti, 1996: 73-75).

Den etiopiska centralmaktens legitimitetsproblem

Etiopien är utan tvekan ett av de etniskt mest heterogena länderna i Afrika samtidigt som det är ett av de äldsta och bredvid Liberia det enda som lyckats undvika att bli koloniserat. Genom bevarandet av sin självständighet till och med under artonhundratalet utvecklades en sorts immunitet mot de moderniseringstendenser som följde i de antikoloniala folkrörelsernas spår. Kejsaren Haile Selassie som bestigit tronen 1930 var en försiktig innovator vars planer låg före det förmögna prästerskapets. Ändå misslyckades femtiotalets försök att få igång en snabb ekonomisk utveckling, mycket beroende på att monarken själv var en del av den ålderstigna feodala strukturen. I stället stärktes den traditionella positionen och därmed också kejsarens grepp över imperiet som

till slut mer liknade ett despotiskt, cesariskt kejsardöme (Karlsson, 1995: 274). Avsaknaden av reformer inom det sociala området och bristen på politisk flexibilitet utlöste i början på sextiotalet flera kupp försök mot regimen i Addis Abeba, vilka följdes av myterier inom armén. Dessa slogs brutalt ner av regeringstroga styrkor och Selassie utvidgade sitt aristokratiska minoritetsstyre baserat på den amhariska stammens överhöghet, men underlät konsekvent att tillgodose krav på likställdhet och rättvisa (Davidsson 1991: 121). Torra med efterföljande produktionsbortfall inom jordbruket polariserade politiken och de interna motsättningarna växte ytterligare. Den maktfullkomliga monarkens bedövande inflytande och korrupta vanstyre hade skapat oacceptabla spänningar mellan etniska grupper, samhällsklasser och skikt inom de väpnade styrkorna, samtidigt som den stagnerade ekonomin givit upphov till en frapperande kontrast till hovets och den amhariska adelns överflöd. (Calvocoressi 1996: 213) Omvärldens reaktioner på Etiopiens annektering av Eritrea utifrån dess betänkliga tolkning av federalism var inte speciellt kritiska då Haile Selassie hade ett grundmurat förtroende i väst med omfattande stöd från bl a USA. Den etiopiska regimen uppfattades som en garant för att kommunism inte skulle få fäste i regionen samtidigt som den ansågs kunna moderera utbredningen av muslimsk fundamentalism utifrån det i huvudsak katolska och koptiska imperiet. Västvärldens tillit manifesterades exempelvis genom att Addis Abeba blev säte för kommission för ekonomisk utveckling i Afrika 1958, och för Organisation for African Unity 1963 (Karlsson 1995: 274). Etiopiens enda egentliga intresse av Eritrea vid tiden för införlivandet var dess ekonomisk och strategiskt viktiga hamnar mot Röda Havet (Holsti, 1996: 74).

Etiopien hade redan från första stund svårt att utöva auktoritet och herravälde över den nyvunna kustremsan. Inte för att regimen brast i fråga om militära kapabiliteter utan för att den etiopiska staten inte hade kapacitet eller intresse av att upprätthålla lojalitet eller av att tillhandahålla en beslutsapparat vars avkunnanden vann legitimitet i det komplexa eritreanska samhället. De människor som levde i kustregionen var systematiskt exkluderade från det offentliga livet och konsekvent undantagna fundamentala och principiella rättigheter gällande medbestämmande och inflytande över händelseutvecklingen. De politiska ämbetena var reserverade för amharastammen och de eritreanska folken kunde aldrig acceptera de direktiv och påbud som utgick från deras nya huvudstad Addis Abeba. Man var van att åtlyda de traditionella ledarna på lokal nivå i respektive sociokulturell grupp och förstod inte varför man plötsligt skulle efterleva lagar stiftade av en begränsad elit med vilken man inte kände någon sympati eller gemenskap. De starkt divergerande eritreanska sociokulturella konstellationerna kände sig aldrig representerade av amharena i Addis Abebas politiska forum, och den utbredda åsikten att man inte var företrädd fungerande som underminerade kraft mot federationens legitimitet.

En centralmaktens legitimitet är även i hög grad baserad på vad den lyckas åstadkomma i olika sammanhang, dvs den måste förtjäna sin rätt att regera genom att förse sina medborgare med olika typer av tjänster och service. I samhällen som karaktäriseras av extensiv fattigdom innebär statlig extraktion av tillgångar ett allvarligt hot mot stabiliteten. Man ska dessutom komma ihåg att balansen mellan extraktion och offentlig service inte ensam utgör den ekonomiska dimensionen av den vertikala legitimiteten, utan att även resursallokeringar som regel speglar rättvisestandarden mellan olikartade segment och kategorier i samhället. Om situationen är sådan att knappa resurser distribueras till vissa sektorer på bekostnad av andra stärks korrelationen mellan dålig ekonomisk prestationsförmåga och erosion av den statliga auktoriteten. (Holsti, 1996: 91-109) När den etiopiska ockupationsmakten tog över de inkomstbringande hamnarna utan att kustfolken fick åtnjuta investeringar eller annan basal resursallokering började missnöjet med den etiopiska närvaron pyra. Det är inte den absoluta försakelsen av resurser som föranleder sociala oroligheter utan människors subjektiva känsla av relativ försakelse, samt insikten om att det är det sociala system man ingår i som är ansvarigt för den ogynnsamma situationen. Människor blir förargade när man upplever att det råder en negativ diskrepans mellan ens levnadsstandard och den materiella kvalitet man anser man förtjänar. Relativ försakelse innebär en betydande differens mellan ens reella tillgångar och rimliga förväntningar på ekonomisk standard, och detta förhållande har visat sig ha ett samband med sociala oroligheter i många samhällen (Brown, 1995: 190). När de berörda tror att det är beskaffenheter i det sociala systemet som är orsaken till försakelsen, och de bedömer sig ha möjligheter att åstadkomma förändring så är de beredda att vidtaga kollektiva åtgärder (Crosby enl. Gergen & Gergen, 1986: 155). Denna benägenhet att agera mot vad man upplever vara en systematisk orättvisa är extra stark i ett segregerat samhälle där det finns ett starkt samband mellan etnicitet och resurstillgång. När olika sociokulturella grupper kontrollerar skilda delar av näringslivet blir de sociala spänningarna mellan dem större än om yrke och samhällsposition inte är direkt kopplad till etnisk gruppstillhörighet (Deutsch i Väyrynen, 1991: 34). I Etiopiens maktutövning i Eritrea var den amhariska dominansen i det närmaste total, och i kustfolkens ögon tillförskansade sig denna grupp orättmätigt de inkomster hamnarna genererade.

Uppkomsten av en eritreansk nationell identifikation

Den första organiserade eritreanska motståndsrörelsen Eritrea Liberation Front (ELF) bildades i Kairo 1960 och två år senare hade ELF en liten beväpnad grupp i Eritrea där de inledningsvis inriktade sig på att anfälla polisposter för att komma över vapen och förnödenheter. Denna grupp växte fort då den lyckades attrahera unga, desillusionerade

och frustrerade individer som ansåg sig sakna möjligheter att bryta fattigdomens bojar med konventionella metoder inom det samhällsskick som formulerades utifrån den etiopiska hegemonin. Verksamheten utvecklades till eldöverfall på etiopiska reguljära enheter, sprängningar, bakhåll och sabotage, men den relativt begränsade skaran milismän utgjorde under sextioalet aldrig ett reellt militärt hot mot Etiopiens närvaro i kustregionen. I början av 1967 mobiliserades emellertid en etiopisk armédivision för att kväsa den upproriska rörelsen och men försöken att stoppa ELF misslyckades och urartade istället till att civilbefolkningen på höglandsplatån i Sahel trakasserades svårt av den etiopiska armén. Jakten på milismännen gick trögt och de etiopiska arméofficerarna angrep och arresterade människor godtyckligt, anklagade för att vara verksamma i eller på annat sätt ha samröre med ELF. När eritreanska gerillasoldater 1970 lyckades döda en högt uppsatt etiopisk militär på resande fot i Eritrea besvarades dådet med omfattande hämndaktioner vilka bland annat innebar utlysandet av undantagstillstånd i hela Eritrea och intensifierade attacker mot civilbefolkningen. Den eskalerande repressionen innebar en sorts kollektiv bestraffning av de kustboende folken för ELF:s framfart, och den urskiljningslösa kampen mot dem kan liknas vid regelrätt statsterrorism. (Bondestam, 1989: 157-158) Påfrestningarna var avsevärda på de olika folkslag som levde i Eritrea och situationen förvärrades ytterligare genom den förödande svält och torra som drabbade hela Afrikas Horn under sjuttioalet. Misär och umbäranden som direkt följd av ett förtryck kan ofta i sig själv ha en förlamande effekt på folklivet och verka passiviserande på människor. Kompakt och systematisk repression som leder till otaliga personliga tragedier och stagnerande samhällsekonomi riskerar att leda till apati och ingjuta en känsla av uppgivenhet hos de drabbade folken. Misslyckanden, vare sig de är orsakade av en själv eller genom påverkan av andra, underminerar ens självkänsla och verkar hämmande på kreativitet och initiativförmåga, samtidigt som de fungerar upplösande på sociala grupper genom att det tenderar att florerat diffusa självanklagelser inom dem. Paradoxalt nog kan repression och diskriminering även få rakt motsatt effekt, nämligen initierande av folklig resning och mobilisering av motstånd mot den sociala ordning som upplevs som förtryckande. Om repression utlöser aktivt motstånd eller leder till degeneration i samhället hänger framför allt på huruvida det uppstår en process av medvetandegörande bland de drabbade om förtryckets orsaker (Mednick enl. Gergen & Gergen, 1986: 154). En individ som är missnöjd med sina livsvillkor blir olycklig och deprimerad samt får lätt känslan av att inte ha någon kontroll över sitt liv. I svåra stunder anklagar man gärna sig själv eller ens omedelbara omgivning för eländet och detta begränsar ens mentala handlingsutrymme. Dessa mönster kan dock brytas om det existerar en social värdeförmedling i samhället som syftar till att få människor att identifiera sig som medlemmar av en förtryckt grupp. När man börjar se sig själv som

tillhörande en stor skara människor med gemensamma erfarenheter av systematisk underordning blir man mer medveten om det repressiva sociala systemets konsekvenser och skapar ett alternativt ramverk för att förstå sin situation. Om det utvecklas insikt om varifrån repressionen utgår och budskapet om kollektiva erfarenheter sprids i allt vidare kretsar, kan en förenande gruppprocess komma till stånd innebärande att man anser sig tillhöra en förtryckt kategori av människor. Denna gruppformationsprocess underblåses av en känsla av ökad personlig kontroll över sin situation samt ett mer systemfientligt förhållningssätt till ens umbäranden. När identifikationen med den förtryckta gruppen väl etablerats finns förutsättningar för aktiv respons gentemot den maktutövning man anser vara destruktiv. (Taylor & McKirnan enl. Gergen & Gergen, 1986: 154)

I Eritrea spreds inledningsvis antietiopiska stämningar via ELF och uppbyggande propaganda mottogs positivt av de sargade folken som var kontinuerligt utsatta för trakasserier och övergrepp från den etiopiska truppstyrkan. Snarare än att kväsa ELF:s upproriska rörelse ledde följaktligen det ökade trycket på civilbefolkningen till renaseringen till att ta värvning i ELF. Det fanns dock inte de politiska och ledarskapsmässiga resurserna för att utnyttja det ökade antalet individer som ville ansluta sig till milisen, så det uppstod ett behov av en mer sammanhållen organisation med ett mer tydligt formulerat politiskt program. Det var i samband med detta som Eritrean Peoples Liberation Front (EPLF) bildades, och den nya organisationen lyckades framgångsrikt kanalisera och befästa den mångfacetterade befolkningens missnöje med administrationen i Addis Abeba. EPLF:s nationalistiska framtoning och konkreta budskap om nationell frigörelse och självbestämmande visade sig ha stor attraktionskraft på folket i städerna, samtidigt som den etiopiska arméns framfart gav EPLF sympati från höglandsbefolkningen (Bondestam, 1989: 158). Befrielseströrelsen var multikulturell i bemärkelsen att den bestod av anhängare från alla etniska- och sociokulturella grupper vars enda egentliga beröringspunkt var övertygelsen att de förhatliga etiopiska trupperna borde lämna deras närområde. De olika folkslagen var alla representerade i gerillan och de fördes samman endast på grundval av att de hade gemensamma negativa erfarenheter av den etiopiska ockupationsmakten och hade ett gemensamt intresse av att motverka dess inflytande. Resultatet av EPLF:s värvningar blev en helt ny befolkningskategori på Afrikas Horn, ”eritreaner”, och med detta utlöstes per automatik en rad dynamiska gruppprocesser inom den kategorin.

Det är välkänt att tillhörighet i en social kategori påverkar hur man definierar vem man är, får en att klassificera andra i förhållande till gruppen och får individer att lokalisera sig själv i relation till andra grupper (Brown, 1995: 239). Genom att ens sociala identitet och självbild är starkt interrelaterad till gruppen tenderar man att betrakta sin sociala kategori i positiva termer i relation till andra kategorier. Denna jämförelse med andra sociala

kategorier är essentiell eftersom konklusionen av den indirekt påverkar ens egen självkänsla. Vårt behov av god och gynnsam självbild leder människor att vaska fram presumtiva och exkluderande fördelaktiga egenskaper som tillskrivs den egna gruppen. Detta ger individen en känsla av värde och att man har socialt stöd för sina preferenser samtidigt som det manifesteras i partiskhet, och kan i det förlängda stadiet leda till antagonism gentemot andra grupper i syfte att försvara ens sociala identitet. De flesta intergrupprelationer implicerar makt- och statuskillnader, och generellt sett visar dominerande grupper större tendens till favoritism än underställda grupper. Denna skillnad finns dock inte om lågstatusgruppen uppfattar sig som minoritet eller om den anser statuskillnaderna vara instabila eller illegitima. Sådana subgrupper har till och med extra stark benägenhet till ensidig och partisk perception. Den asymmetriska favoritism som uppstår spontant mellan interagerande grupper bara genom själva kategoriseringen kan vara nog för att skapa kognitiv differentiering och antagonism mellan vi och dom. I fallet med EPLF var det just fientligheten till Etiopien som ursprungligen förenade dess medlemmar varpå man kan förmoda att aggressionen gentemot Etiopien intensifierades och cementerades i och med identifikationen med den eritreanska motståndsrörelsen. Så fort individer varseblir sig själva som tillhörande en viss grupp uppstår en process bland dem att utveckla liknande attityder, åsikter och beteenden. Detta skapande av samfälliga normer och värderingar fyller en funktion genom att det befäster den sociala gruppidentiteten. Det finns även många exempel på att människor i samband med den sociala identifikationen anpassar sina tidigare värderingar till att överensstämma med de mest framträdande åsikterna i gruppen. Likriktningen inom interagerande grupper innebär så småningom en polarisering mellan dessa grupper, och eftersom medlemmar i en grupp eftersträvar att definiera sig själva som signifikant annorlunda än andra grupper uppstår en accentuering av de gemensamma nämnarna i syfte att underbygga den sociala identiteten. Medlemmar i en grupp blir i sin tur mer övertygade och hängivna de centrala åsikterna i ens egen grupp när de i andra sammanhang konfronteras med motstående ståndpunkter. (Gergen & Gergen, 1986: 139) Vad som också skedde inom den eritreanska motståndsrörelsen var en omfattande jakt på gruppdistinkthet som resulterade i en högst påtaglig homogeniseringsprocess bland dess anhängare och sympatisörer.

De varseblivna skillnaderna mellan den egna gruppen och dem med vilka man interagerar blir generellt sett kongruenta med upprätthållandet av positiv självbild, och reella skillnader dyker upp i överdriven form i de stereotypiserade bilderna av de utomstående (Turner enl. Deutsch i Väyrynen, 1991: 34). Det intressanta med fallet Eritrea är att de reella skillnaderna är minst lika stora ibland eritreanerna själva som mellan eritreaner och etiopier, men den eritreanska befolkningen utvecklade genom den repressionsföranledda värdemässiga homogeniseringsprocessen etnocentrisk perception

och favoritism. Etnocentrisk partiskhet uppstår oftast mest genomgående i fråga om moraliska karaktäristika såsom pålitlighet, ärlighet, godhet, storsinnet, välvilja etc. Dessa egenskaper kan emellertid i första hand definieras som normativa preskriptioner beträffande intragrupperrelationer snarare än determinerande för intergruppbetenden, dvs man förväntas agera moraliskt korrekt gentemot sina medmänniskor men inte nödvändigtvis gentemot medlemmar i andra sociala grupper. Denna typ av dynamisk gruppprocess riskerar leda till att de interagerande grupperna utvecklar reciproka stereotyper om andra gruppers omoraliska beteende samtidigt som man begränsar den egna moralen till att endast gälla inom den egna gruppen. (Deutsch i Väyrynen, 1991: 34)

År 1978 inleddes således en omfattande offensiv från Etiopiens sida med intensionen att kväva den eritreanska självständighetsrörelsen i sin linda, och EPLF tvingades efter häftiga strider att retirera upp i det torra och otillgängliga bergsområdet Sahel. Bergstrakterna är oåtkomliga för tyngre militära enheter och till lika idealiska för gerillakrigföring, så det som skulle bli en snabb och effektiv upprensningsaktion utvecklades till ett mycket utdraget och lågintensivt inbördeskrig. Längs lågländerna i väster hade Etiopien med sitt överlägsna pansar och artilleri ett konstant övertag men i mellanländerna på den mjukt kuperade höglandplatån där den mesta befolkningen befinner sig hade etiopiska trupper svårt att skydda sig mot gerillans små stridande förband. Mellan åren 1978 och 1988 förekom ständiga sammandrabbningar mellan etiopiska styrkor och gerillan, och de etiopiska truppers med jämna mellanrum återkommande offensiver ledde till förödande förluster i människoliv och materiel på båda sidor. EPLFs strategi var att slå mot det etiopiska flygvapnet genom att anfälla flygbaser runt om i Eritrea. Vid ett tillfälle 1985 lyckades man förstöra fyrtiofyra Migplan och ett stort antal helikoptrar på Asmaras flygplats vilket innebar att Afrikas största flygvapen decimerats med en tredjedel. Vid det här laget var den etiopiska sidan krigstrött vilket resulterade i deserteringar och protester samt att EPLFs attacker blev mer verkningsfulla. Exempelvis deserterade den etiopiska polischefen i Eritrea vilket fick till följd att tusentals milismän som suttit fängslade släpptes i Asmara och Quala.

Kriget tog en viktig vändning 1987 när EPLF gick till motoffensiv och lyckades slå ut flera etiopiska armégarnisoner. Dessa framgångsrika attacker skapade oro i de etiopiska leden och eritreanerna kunde forcera belägringen av Afabet, vid vilken den etiopiska militären hade sin bas för försörjning av frontposteringarna. Under loppet av några dagar stupade runt artontusen etiopiska soldater och det innebar slutet för det tio år långa ställningskriget. Etiopiens frontstyrkor var oförmögna att dra igång nya offensiver och denna omsvängning i ambition och kapabilitet karaktäriserar krigets vändning, och efter segern i Alfabet föll städerna Tessenei, Agordat och Berentu i EPLFs händer. I och med detta var större delen av Eritrea under EPLFs kontroll. (Bondestam 1989: 157-160) En av

de allra viktigaste socialpsykologiska konsekvenserna för de stridande parterna och för civilbefolkningen som direkt eller indirekt påverkas av krigets härjningar, är att den personliga identiteten pressas tillbaka till förmån för den sociala gruppidentiteten, som får en betydligt mer framträdande roll (Tajfel enl. Gergen & Gergen, 1986: 139-140). Männsikor har en uppfattning om sig själva både som individer och som medlemmar i sociala konstellationer. När den sociala grupp med vilken man identifierat sig och känner samhörighet med invecklas i en allvarlig konflikt upphör människor i det närmaste att se sig som individer. I stället blir den sociala gruppidentiteten den centrala när människor i högre utsträckning betraktar sig som tillhörande en social kategori än som enskild individ. På samma sätt slutar man betrakta medlemmar av den grupp med vilken konflikten rasar som människor med individuella karaktäristika. När man väl identifierat en människa som tillhörande den motstående gruppen blir den människan föremål för det hat man känner inför den grupp han eller hon uppfattas vara en del av. Centraliseringsprocessen av den sociala gruppidentiteten förklarar delvis både den eritreanska nationalismens framväxt och de våldsamma övergrepp och förbrytelser som utfördes av båda sidors väpnade styrkor mot civilbefolkningarna.

Den eritreanska samhörighetskänslan befästs

En fundamental faktor bakom varför styrkeförhållandena på den strategiskt viktiga och befolkningstäta höglandsplatån övervägde till EPLFs fördel var dess högre standard beträffande stridsmoral (Bondestam 1989: 167). Frågan kvarstår dock hur eritreanerna bibehöll sin sammanhållning och kampvilja genom hela det långvariga inbördeskriget då kriget tycks haft rakt motsatt effekt för den etiopiska sidan. Konflikten orsakade förödelse och lidande för båda parter men man kan trots detta peka på ett par avgörande faktorer som påverkat stridsmoralen i positiv riktning för eritreanerna i synnerhet. En av dessa utskiljbara mekanismer för bevarande av fiendskap mot annan är socialt stöd av gemensamma värderingar (Gergen & Gergen: 1986: 142). Antagonism som i sig förenar människor i en social gemenskap är mycket enklare att bibehålla än den som möter socialt motstånd i form av minskat anseende eller på annat sätt indragna privilegier. På samma sätt underlättas en gerillas verksamhet om den agerar i en social miljö som moraliskt rättfärdigar dess handlingar och som delar dess värdegrund. En annan viktig faktor som påverkar stridsmoralen är givetvis huruvida de militära kampanjerna är framgångsrika eller inte. Antagonistiska intergruppatityder kan möjligen fylla en funktion genom att de motiverar en grupp att uppnå sina målsättningar, men en vanlig effekt av en intergruppkonflikt är just ökad gruppsammanhållning. Även om konflikter genererar sammanhållning inom de interagerande grupperna finns det få bevis för att

ökad sammanhållning i sin tur intensifierar själva konflikten. Däremot har utfallet av konflikten avgörande effekter på den interna lojaliteten och gemenskapen inom respektive grupp, innebärande att den mest framgångsrika parten generellt sätt uppvisar större sammanhållning (Brown, 1995: 219). Ytterligare en faktor som är betydelsefull för upprätthållandet av fiendskap gentemot motståndaren är hur pass stor plats konflikten tar i människors dagliga liv. En konstant aktuell konflikt vars resultat man oavbrutet upplever som framträdande i ens tillvaro tenderar att låsa fast människors aggression och bitterhet på en hög nivå genom att den kontinuerligt tilldrar sig uppmärksamhet och på så vis får människor att ständigt återuppleva antipatin (Taylor enl. Gergen & Gergen: 142-144) Här finns en stor skillnad mellan eritreanernas och etiopiernas perspektiv på konflikten då i princip alla strider utkämpades i Eritrea för vars olika folk konflikten var synnerligen närvarande genom den etiopiska arméns återkommande offensiver. För de allra flesta människor i Etiopiens stora rike var kriget i Eritrea aldrig något man direkt var berörd av och därmed aldrig heller en väsentlighet för det stora flertalet. Just centralitetsfaktorn är kanske den viktigaste skiljelinjen mellan eritreanernas och etiopiernas perspektiv på konflikten, i och med dess olika upplevelser av vad som stod på spel. Alla konflikter som involverar frågor som bedöms vara avgörande för säkerhet, fysisk hälsa, socioekonomisk position och självkänsla blir centrala och genererar således mer engagemang, men en konflikts centralitet avgörs inte bara av dess reella signifikans, eller av de värden som hotas, utan också av parternas egna upplevelser av sårbarhet. Om det är otillräckligt med livsmedel samt andra basala behov är drabbade av motpartens handlingar kommer konflikten högst troligen ta sig desperata, explosiva och koleriska uttryck. Ju mer utsatt och känslig för angrepp en part föreställer sig vara i ett specifikt sammanhang desto större är sannolikheten att en konflikt som omfattar detta område kommer att anses som central, och följaktligen ge upphov till större intresse och mer febrila åtaganden (Deutsch i Väyrynen, 1991: 38-39). Under de etiopiska offensiverna kämpade de eritreanska folken tillsammans för sina familjers liv, sina jordar och andra förnödenheter medan de etiopiska soldaterna, dvs oromos, amharer, sidamas, guragies etc, mer eller mindre tvångsrekryterats och buntats ihop under den etiopiska fanan. De tvingades slåss i ett för dem främmande, avlägset och svårtillgängligt land och var anbefallda att offra sig för en sak som inte angick dem under befäl av en regim de i många fall inte sympatiserade med.

Den etiopiska statsmaktens legitimitet undermineras ytterligare

För de flesta etioper var frågan om Eritreas status aldrig speciellt central och det fanns en hel rad olika interna tvistefrågor och problemställningar som ådrog sig betydligt större

uppmärksamhet. Den gamle och mycket tyngde etiopiska kejsaren hade av vänner övertalats att abdikera 1973 när han fyllde åttio men successionen inställdes då den efterträdande prinsen drabbats av ett slaganfall samma år. Etiopiens allians med Israel upplöstes då krig utbröt i Mellanöstern så bundsförvanten USA blev allt mindre hjärtlig i sina kontakter. Studenterna demonstrerade och arbetarna strejkade men Haile Selassi vägrade in i det sista att avgå. En grupp arméofficerare gjorde myteri vilket ledde till en omfattande revolt av meniga och officerare av lägre rang, vilka till sist efter en lång rad av politiska mord lyckades avsätta och fängsla kejsaren. Revolten följdes av en rad kortlivade regeringar samt bildandet av ett löst sammanhållet nätverk av inflytelserika personer, kallat Dergen, vars sammansättning verkade variera och vara oklart vilka som ingick, men som ändå blev den som utövade den verkliga makten i huvudstaden. Den ledande personen i den nya regimen var överstelöjtnant Haile Mariam Mengistu som framgångsrikt manövrerat ut sina huvudrivaler inom revolutionsrörelsen och i samband med det lyckats avskaffa monarkin. Dergen förändrade den politiska inriktningen drastiskt och gjorde helomvändningen från ett traditionellt konservativt kejsardöme till en radikal, socialistisk ideologisk regim med intensionen att snabbt förändra de maktstrukturella och ekonomiska relationerna i landet. Mengistus ambitiösa projekt att ena olika etniska grupper och provinser runt om i landet under det marxist-leninistiska rättesnöret utmynnade oförtäckt i ett brutalt militärdiktatoriskt styre. Agerandet utifrån dessa principer samt konstruerandet av maktstrukturer och etablerandet av lojalitetsband, återigen baserade på den amhariska minoriteten, ledde till växande protester och höjda röster bland andra etniska och sociokulturella grupper mot att de mot sin vilja inneslutits i det Etiopiska kejsardömet, och de ville nu ha självstyre. Mengistu antog denna utmaning och kastade ut enorma summor och offrade otaliga människoliv i syfte att underkuva de revolterande folken, som till antalet var långt fler än amhara. (Davidson 1991: 122) Diverse rebell- och självständighetsrörelser värvade allt fler anhängare och under de följande femton åren befann sig Mengistu i krig på flera fronter. De framgångsrika gerillagrupperna i Tigre, Oromo och Eritrea gjorde att regimen i Addis Abeba var tvungen att vädja om politiskt, ekonomiskt och militärt stöd hos Sovjetunionen. Moskva beslutade 1977 att undsätta Etiopien med militär assistans främst i form av enorma leveranser av krigsmateriel, men denna hjälp kom inte kostnadsfritt till nytta. Landet sögs in i en karusell där man gradvis avsatte allt större resurser till att bygga ut armén samtidigt som investeringar inom andra sektorer i samhället försumrades och stagnerade. Satsningarna på att slå ner oppositionen medförde att tillgångar vars avkastning skulle behövt resultera i en ökad produktion och distribution av livsmedel i stället omsattes till att finansiera krigföringen, vilket i sin tur ytterligare ökade motståndet mot regimen (Karlsson 1995: 275) Medan fattigdomen fördjupades och svälten skördade allt fler offer

fortsatte den sovjetstödda ofruktbara militarismen, och gång på gång kastades styrkor trogna Dergen in i stora offensiver mot somalier i Ogaden, oromofolken i söder samt eritreaner, tigrey och afarer. När Mengistu tog befälet på allvar 1976 låg de statsbudgeterade militärutgifterna på omkring 103, 4 miljoner USD och 1979 hade de stigit till 536,0 miljoner USD (Davidsson 1996: 122).

En konflikt som innebar synnerligen förödande uppfringar för människorna i Etiopien var den som utspelade sig mellan Mengistus regim i Addis Abeba och somalier i Ogandenprovinsen. Oganden som har en nästan helt och hållet somalisk befolkning inkorporerades i det etiopiska imperiet under den koloniala uppdelning som avtalats 1897, genom vilken Storbritannien avträdde denna del, då kallad brittiska Somaliland. (Calvocoressi 1991: 212) Det somalidominerade Djibouti uppnådde politiskt oberoende från Frankrike i juni 1977 och förblev en egen stat medan Etiopien absolut inte kunde tänka sig att avyttra Ogaden, vars problematik accentueras av faktumet att den utgör cirka en tredjedel av Etiopiens totala yta. Gerillastrider blossade upp på allvar strax efter det franska återtagandet då The Ogaden National Liberation Front inledde sin dittills mest omfattande mobilisering i kampen mot den amhariska överhögheten. Befrielsefrontens krav på utträde ur Etiopien hade ett starkt stöd i republiken Somalia vilket ledde till att somalisk militär invaderade Ogaden 1977 efter att ha understött gerillan en tid. Ett desperat Etiopien träffade snabbt flera ekonomiska och militära avtal med Sovjetunionen, och Kuba sände militärstrategiska rådgivare till Addis Abeba. Etiopien begärde ytterligare kubanska trupper och under våren 1978 skickade Kuba sjuttontusen soldater till Etiopiens undsättning vilket förändrade balansen till nackdel för Somalia. (Karlsson, 1995:277) Visserligen är relationerna mellan Somalia och Etiopien idag något så när normaliserade och diplomatiska förbindelser upprättades 1989, men The Ogaden National Liberation Front är inte besegrade. De vägrar än idag att underkasta sig den numera tigrebaserade politiska eliten i Addis Abeba och har fortsatt att kräva sin rätt till självstyre (Khadiagala 1999: 42). En given slutsats av den här uppräkningsen är att praktiskt taget ingen etiopisk central regim sedan artonhundratalet har kunnat fatta beslut som vunnit legitimitet bland de breda lagren av människor i Etiopien. En annan viktig konklusion för den här analysens del är att Etiopiens regenter varit totalt beroende av militär repression för utövandet av auktoritet. När de inhemska militära kapabiliteterna varit bristfälliga har landets regering varit helt avhängig utländsk militär assistans för sin fortlevnad vid makten och detta har tagit mycket stora ekonomiska resurser i anspråk. Den utländska militära och ekonomiska hjälp man åtnjöt från Sovjetunionen under det kalla kriget var en livsupprätthållande nödvändighet (Davidson 1991: 121-128) De flesta våldsamma motsättningar utifrån etniska skiljelinjer grundar sig således inte på något nedärvt ursprungshat utan har som regel genererats av den statliga policyn (Holsti, 1996: 107).

Eskalerande etniska konflikter i skuggan av statens auktoritetsproblem

Det vore ett misstag att se stridigheterna mellan de olika folkgrupperna i Etiopien som något naturligt och normalt då människor med skiftande kulturella identiteter periodvis har levit i fredlig samexistens på Afrikas Horn. Fientlighet mellan segment i befolkningen bör snarare ses som en variabel som är beroende av en rad faktorer, däribland en grupps dominans över en annan, exploatering, orättfärdig allokering och fördelning av resurser samt påtvingad assimilering. Om det inte finns något koherent samhälle vars medborgare, metaforiskt uttryckt, signerat ett socialt kontrakt med varandra kan man tala om att staten brister i den horisontella legitimiteten. I Etiopien finns en uppsjö av segment och kategorier med sina respektive politiska och auktoritära strukturer vilka kontinuerligt gör sig gällande genom sina konfrontationer med den etiopiska centralmakten. En stats kapacitet att hantera uppkomna konflikter i bilaterala- eller interna etniska relationer avgörs av de tre statliga dimensionerna idé, fysisk bas och institutionellt uttryck (Buzan 1991: 60-63). Dessa dimensioner kan användas för att på ett belysande sätt identifiera på vilka punkter statlig svaghet korrelerar med fenomenet väpnade aktioner. En stats fysiska bas utgörs av ett antal faktorer såsom territorium, befolkning, resurser och suveränitet, medan idén om staten avser ett implicit socialt samhällskontrakt och ett ideologiskt konsensus beträffande statens existensberättigande. Just idén om staten är speciellt problematisk i Ogadenprovincen där många människor anser att det somaliska folket är splittrat och kuvat i och med det faktumet att gränsen till Somalia är en nationsgräns (Calvocoressi 1991: 212). De två dimensionerna fysisk bas och idé är i sin tur starkt interrelaterade till statens institutionella uttryck som handlar om frågor som uppslutning kring gemensamma politiska spelregler, spridd tillgång till beslutsfattande och allokeringar samt civil kontroll över militären (Buzan 1991: 67). Dessa tre objektiva dimensioner är emellertid inte tillräckliga att allena förklara en stats förmåga att på ett fredligt sätt förhålla sig till etniska konflikter. Den kritiska variabeln är legitimitet, uppdelad på horisontell och vertikal, där den vertikala legitimiteten utgör kopplingen mellan samhället och de politiska institutionerna, medan den horisontella definierar kriterier för medlemskap i det samhälle över vilket staten regerar. För Etiopiens del betyder detta att Mengisturegimen i Addis Abeba som systematiskt exkluderade viktiga etniska grupper från tillgång till resurser och politiskt inflytande underblåste och förvärrade det redan tidigare etablerade missnöjet med den amhariska överhögheten. Därmed var landet försatt i en situation med ett i det närmaste klassiskt styrkedilemma för statens del innebärande att regimen i syfte att tygla de upproriska stämningarna ansåg sig tvungen att ägna sig åt militär repression. Eftersom väpnade aktioner i folks ögon är en typisk orättfärdig utgift från begränsade resurser undermineras regimens legitimitet

ytterligare vilket i sin tur föranleder eskalerande och mer frekventa revolter. Då dessa nya uppblossande konflikter kräver ytterligare militärt engagemang uppstår följaktligen en ond cirkel. (Holsti: 1996: 116-117)

Mengistus militärdiktatur fick sin dödsdom när det kalla kriget var till ända och transformeringen av Sovjetunionen inte längre gav utrymme till något omfattande ryskt militärt stöd till Dergenregimen. I en serie av bataljer besegrades de försvagade och krigströtta Mengistutrogna förbanden av tigrefolkets väpnade gruppering Tigray People's Liberation Front (TPLF), som för övrigt länge hade haft ett intimt samarbete med den eritreanska motståndsrörelsen. Den förtroliga militära allians mellan EPLF och TPLF som fick Mengistu på fall talade mycket för att Eritreas väg mot självbestämmande skulle underlättas. År 1991 utropade TPLFs överbefälhavare Meles Zenawi sig själv som premiärminister i Addis Abeba och i kontrast till det fatala experimentet med en variant av federalism fick den eritreanska regeringen under EPLFs gerillaledare Issaias Afeworki konstruera en enhetlig statsbildning i Eritrea. EPLF döpte hastigt om sig till the People's Front for Democracy and Justice och Afeworki erhöll presidenttiteln 1993. Efter övergångsfasen från provins till nationalstat för Eritreas räkning brydde man sig inte om att formalisera eller institutionalisera samarbetet med Etiopien, utan båda parter nöjde sig med att sola sig i glansen efter den lyckade anti-Mengistu kampanjen. De starka lojalitetsband som de två parterna utvecklat under befrielsekriget började dock snabbt lösas upp efter att de installerats som innehavare av regeringsmakten i respektive nationalstat. De två tidigare vapenbrödernas ledarskap grundar sig nämligen på maktstrukturer med inflytandesfärer på båda sidor om den nu omstridda gränsen. EPLF har många anhängare i Tigreregionen och dessa spelade en viktig roll i grundandet av TPLF under mitten av sjuttio-talet genom att förse dem med vapen, rådgivare och militär träning. Rivaliteten uppstod ur personlig missämja och organisatoriska meningsskiljaktigheter när EPLF efter Mengistus fall försökte hävda bestämmanderätt över TPLF. Den nya etiopiska administrationen med Zenawi i spetsen har hårdnackat framhållit att styret i Addis Abeba är en angelägenhet företrädesvis för tigrefolket och att man inte under några omständigheter är tvungen att belöna EPLF med inflytande i den etiopiska regeringskoalitionen, trots att revolten i Tigres levnadsöde i högsta grad var beroende av eritreanernas framgångar i strid (Calvocoressi, 1996: 214).

Strukturella svagheter förvandlas till en internationell konflikt

Sedan 1993 har de båda regimerna också intagit markant olika ståndpunkter när det gäller styrelseskicket och organisationen av den statliga förvaltningen i de bägge länderna. Eritreas karismatiske ledare Afeworki har försökt skapa nationell sammanhållning genom

populism inom strukturerna av ett enpartisystem. Centalt i den eritreanska författningen som ratificerades i februari 1994 är principen om nationell uppslutning kring idén om en eritreansk nationalstat som ett fundament för återuppbyggnaden efter decennier av krigföring. Initialt fokuserade regimen på konstruktionen av en effektiv statsapparat, att implementera landreformer och att rehabilitera socioekonomiska infrastrukturer, men under senare år har den övergått till att bli mer aktiv i sina internationella relationer. Exempelvis har politiken som utgår ifrån Asmara fått regionala dimensioner spelande en nyckelroll som underhållsbas för Sudanese Peoples Liberation Army's militära aktion mot Omar al-Bashirs islamiska fundamentalistiska styre i Khartoum. Överhuvudtaget har så gott som samtliga viktiga politiska ställningstaganden sedan 1991 motiverats av betydelsen av att göra den process mot nationell identifiering som alstrades under kriget mot Etiopien irreversibel. Den enda riktiga ideologi hos regeringen i den etnokulturella, religiösa och lingvistiska mosaik som utgör dagens Eritrea är en benhård nationalism. (Khadiagala, 1999: 42) Tanken bakom de flesta statsbildningar är dock att staten ska utgöra navet kring vilken den auktoritativa värdeförmedlingen kretsar, definierat i territoriella ordalag. Regeringar ska kunna komma och gå men statens status åtnjuter en permanens den enskilda regimen inte bör anfäktas, och om denna viktiga distinktion eroderar försvagas i själva verket statens legitimitet, och med den de styrandes auktoritet. När en nationell ledare förvandlas till en sorts inkarnation av staten, och medborgarna i samhället inte upplever någon signifikant skillnad mellan regenten och det institutionella forum inom vilken den är verksam, riskerar staten att bli patrimonisk. Detta innebär att grunden för auktoritetsutövning bygger på godtyckliga lojaliteter och informella nätverk i motsats till en vertikalt legitim relation mellan stat och samhälle stående på en grund av rationell legalitet och professionslitet. När de informella lojalitetsbanden bryts i en patrimonisk stat så kollapsar den, vilket exempelvis inträffade i Somalia när skepsisen mot Said Barres politik i Etiopien tilltagit under åttiotalets senare del. (Holsti, 1996: 106) Annorlunda uttryckt så innebär ett patrimoniskt system att staten försvinner i praktiskt hänseende för att ersättas av ett starkt personligt präglad maktutövande för vilket de statliga strukturerna endast framstår som manipulationsobjekt utan några legitima anspråk på existens eller distinkt syfte (Marenin 1987: 66). Både Etiopien och Eritrea är i betydande grad drabbade av denna problematik då premiärminister Zenawi och president Afeworki i sann postkolonial anda har kommit att personifiera bilden av sina nationer. Afeworki kom till makten som ett resultat av den nationalistiska befrielseörelse inom vilken han själv utgjorde den samlande gestalten och forstätter att spela på nationalistiska strängar för att upprätthålla sitt ledarskap (Khadiagala, 1999: 42). Trots namnbytet till People's Front for Democracy and Justice fortlever den gamla orderkedjans hierarkiska lojalitetsband, och mycket av den politiska processen sker fortfarande inom de

strukturella ramverk som etablerades när rörelsen var en vältrimmad gerilla. Därmed kan man hävda att ett av grundkriterierna för både den horisontella och vertikala legitimiteten, nämligen effektiv civil kontroll över militären (Holsti, 1996: 95), inte uppfylls på ett tillfredsställande sätt.

Även Afeworkis vädjan till nationalistiska känslor kan vara problematisk i sig då ett stabilt samhälle kan sägas karaktäriseras av instrumentella snarare än fundamentala frågeställningar. Om innehållet i den politiska debatten berör frågor om prioriteringar av ganska teknisk karaktär, snarare än om att definiera en nationell identitet, är som regel den rådande ordningens legitimitet hög, medan passionerade och sentimentala ideologiska krusader kännetecknar motsatsen (Hawthorn enl. Holsti, 1996: 111). Svagheten består i idén om staten och dess natur, relationer mellan segment och kategorier i samhället samt regeringsmaktens syfte. Det finns ingen genuint rotad känsla av medborgarskap i samhället och många av invånarna tillskriver inte landets politiska elit rätten att regera. Statens stabilitet och livskraft beror mycket på i vilken utsträckning det råder principiell enighet kring hur samhällssystemet ska vara beskaffat i fråga om succession, beslutsprocess och beträffande vilka politiska medel som ska stå till buds (Buzan 1991: 65) Eritreas samhälle måste i det här avseendet betraktas som labilt och obalanserat just genom praxisen att den maktelit som styr utvecklingen alltsedan krigets dagars driver igenom sina beslut utan att kravet på representativitet uppfylls. Eritrea är traditionellt en landremsa med en nästan lika osammanhängande befolkningsstruktur kulturellt, språkligt och religiöst som Etiopien, men Afeworkis regim har mycket målmedvetet följt sin kontroversiella strategi för att överbrygga skiljelinjerna mellan de divergerande folkslagen. Afeworki verkar fullt medveten om att hans maktposition står och faller med den eritreanska nationalistiska rörelse han starkt bidragit till att bygga upp. I syfte att utveckla ett sätt att hantera den interna etniska splittringen i Etiopien har Zenawi genomfört konstitutionella förändringar i andan av ett mer decentraliserat styre, något som av politiska motståndare inom landet mest betraktats som en ihålig bekännelse med det bakomliggande motivet att befästa den tigrebaserade dominansen. Tigrefolket har i praktiken utvecklats ett sorts etniskt maktmonopol i betydelsen att den tigregerilla som störtade Mengistus välde i princip ockuperat statsapparaten och reducerat den till endast utgöra ett redskap för repression. Kritiken mot Zenawi-administrationen har vuxit sig stark sedan mitten av nittioalet då delar av oppositionen unisont framburit kravet på verklig möjlighet till inflytande över landets utveckling. Amharafolkets traditionella ledare som fått se sitt medbestämmande kringskuret under Zenawi har stämt upp i oromo- och ogadenfolkens missnöje med situationen. Både the Oromo Liberation Front som har sitt starkaste stöd i söder, och the Ogaden National Liberation Front som håller ställningar i till Somalia angränsande områden, är beväpnade och deras militära kapabiliteter utgör

ett allvarligt hot mot stabiliteten i Etiopien. (Khadiagala, 1999: 43) Det existerar visserligen idag en utbredd uppslutning kring idén om en etiopisk nationalstat, det etiopiska embryot Abyssinien är ett uråldrigt rike och landet klarade sig intakt ur kolonistörernas härjningar under artonhundratalet. Det är emellertid svårt att uppskatta hur stor den genuint etiopiska kärnan är men det är tydligt att många av de perifert belägna provinserna är godtyckligt annekterade och, som konstaterats tidigare, utsatta för en påtvingad assimilering. Om vissa kategorier av befolkningen i ett samhälle nekas deltagande i den politiska dimensionen av det offentliga livet eller är systematiskt missgynnade i fråga om statlig resursallokering så kan ingen nationell samhörighets-känsla uppstå, och staten får problem att utöva auktoritet (Holsti, 1996: 87-93).

Etiopiens och Eritreas interna situationer får enorma återverkningar på den bilaterala relationen då det i respektive läger finns en medvetenhet om att deras politiska etablissemang och statliga institutioner inte är kapabla att stå emot ett nederlag eller en allvarig prestigeförlust i en internationell tvistefråga (Khadiagala 1999: 43). De båda regimernas diametralt olika ståndpunkter beträffande gränsdragningen mellan länderna är en typiskt tydligt perciperad inkompatibel åsiktsskillnad med stort symbolvärde. Eftersom den egna regimens status och anseende står på spel i konflikten bedömer båda parter att det är värt att satsa på att reducera eller helt eliminera vad som är inkompatibelt, och detta förhållande utgör en risk att konflikten ska ta sig destruktiva uttryck. Börjar parterna tillämpa en rigid konfliktdefinition där egen framgång blir synonymt med bakslag för motståndaren, som exempelvis är fallet vid gränskonflikter om förlorare inte kompenseras, innebär detta att regimerna anser sig sakna alternativ till de perciperade tillfredsställande metoder som står till buds för att man ska uppnå sina mål. Denna typ av begränsningar kan leda parterna till att frysa sina positioner och driva konflikten till att handla mer om principer och företrädesrätt, dvs generella frågor som transenderar tid och rum, i stället för att specificera frågan och koncentrera sig på dess rent tekniskt praktiska beskaffenhet. Ett mer pragmatiskt förhållningssätt till gränsdragningsfrågan kunde därmed potentiellt ha förhindrat aktiveringen av grupprocessers etnocentriska uttryck i den bilaterala relationen, och på så vis begränsat konfliktens centralitet och omfattning. Istället påverkades kommunikationen så till vida att de redan mycket inskränkta kommunikationskanalerna mellan Afeworkis och Zenawis administrationer upptogs av framförande av förtäckta hot eller desinformation, vilket fick till följd att båda parter slutligen hade låg tilltro till den information som förmedlades från motståndarsidan. Bristfällig kommunikation mellan parter i en konflikt förhöjer sannolikheten att missförstånd kommer att florerat vilka förstärker redan cementerade förväntningar och orienteringar, samtidigt som förmågan att korrekt uppfatta en eventuellt mildare tongång från motparten försämras. Föreställningen underblåses därmed att lösningen på

konfliktsituationen står att finna i ett militärt övertag för att på så vis tvinga igenom sina politiska krav. Samtidigt tenderar försök att skapa en militär maktbalans som är fördelaktig den egna sidan att expandera konflikten från att kretsa kring en isolerad tvistefråga, till att företrädevis handla om att tillförsäkra sig maktmedel genom vilka man hoppas kunna påtvinga motparten sina ståndpunkter. (Deutsch i Väyrynen, 1991: 38-40)

Konflikten mellan Eritrea och Etiopien förvärras

Både Etiopien och Eritrea har hängivit sig åt en storslagen och gedigen upprustning av de militära styrkorna under nittioalet, och enorma summor har placerats i utvecklandet av voluminösa arméer. USA insåg det moraliskt betänkliga i att exportera mer och mer avancerade vapensystem till dessa utfattiga länder och 1998 suspenderade Clinton-regeringen alla leveranser av krigsmateriel till regionen. De militära excesserna upphörde emellertid inte och i stället fraktades väldiga mängder ammunition och otaliga bombplan från Kina och Östeuropa. Signifikativt för utvecklingen anslog exempelvis Etiopiens parlament en nio procentig ökning av militärutgifterna för budgetåret 1998-99 vilket utgör en viktig markering vilka sektorer i samhället man prioriterar. (Khadiagala, 1999: 39-40)

Intensiva eftersträvanden att uppnå militärt styrkeövertag är en mycket problematisk metod att hantera en konflikt konstruktivt då det lätt uppstår ett så kallat säkerhetsdilemma då båda parter genom den militära upptrappningen känner sig mer och mer hotade av den motstående krigsmakten. För att värja sig mot den ökande hotbilden investerar man mer i sitt militära försvar vilket uppfattas som skrämmande för motparten och föranleder motsvarande agerande ifrån dess sida. Utbyggnaden av de egna trupperna motiveras genom att fienden är skräckinjagande med sin militära styrka, och respektive nation bekräftar genom upptrappningen på så sätt varandras farhågor. Man rustar upp därför att man är rädd att motparten ska utnyttja ett potentiellt militärt övertag, skapar på så vis oro i motståndarlägret som svarar med samma mynt, vilket i sin tur verifierar ens initiala motivering till upprustningen och den onda cirkeln blir således ett faktum. (Buzan, 1991: 90-110)

Den intensifierade konflikten inducerar höga stressnivåer och denna överaktivitet har en ogynnsam påverkan på flera perceptiva och kognitiva processer. Stressen kringskär ens upplevda handlingsutrymme och reducerar den tidsmässiga planeringshorisonten på så vis att den sätter fokus på de omedelbara konsekvenserna av ens perciperade handlingsalternativ, i stället för att man tar i beräkningarna de långsiktiga och generella. Dessutom tenderar höga stressnivåer att öka defensiviteten, öka känslighet och mottaglighet för hopp- och rädslaeggande rykten och propaganda, samt öka trycket på social konformitet i respektive läger. Stress polariserar

även tankebanor så att de lätt får en simplistisk svart – vit, för – emot eller god – ond karaktär, vilket i sin tur kan ge upphov till en stereotypiserad reaktion till situationen. På det hela taget reducerar alltså den emotionella intensifiering som den eskalerande militära mobiliseringen ger upphov till de tillgängliga intellektuella resurserna att utveckla nya konstruktiva metoder att hantera den uppkomna konfliktsituationen. Resultatet av detta faktum riskerar bli ytterligare en intensifiering av konflikten eftersom simplistiskt och polariserat tänkande pressar de inblandade parterna mot att betrakta ens uppfattade handlingsalternativ som begränsade till seger eller nederlag. (Deutsch i Väyrynen, 1991: 46)

Upplevelsen av att vara utsatt för ett militärt hot påverkar, vare sig det är ett reellt hot eller inte, människors sätt att tänka i en riktning som kan förvärra den konflikt som initialt föranledde den militära hotbilden. Den fundamentala kognitiva process som utgör kategorisk differentiering, dvs exempelvis när folk i Etiopien och Eritrea mentalt föreställer sig eritreaner och etiopier, är nödvändig för att den underlättar vår varseblivning. Indelningen i sociala kategorier fyller en funktion eftersom den skapar ordning och enkelhet i en värld som annars hade upplevts som alltför komplex och kaotisk. Man besitter helt enkelt inte kapaciteten att respondera till varje enskild situation eller möte på ett unikt sätt, utan kopplar ihop händelsen med en tidigare utformad föreställning om situationen eller mötet ifråga. (Tajfel enl. Brown, 1995: 227) Den förförståelse och de egenskaper man associerar till en social kategori utgör de stereotyper som genom den kognitiva kategoriseringsprocessen formar individens bearbetande och förhållningssätt till all inkommande information (Sabini, 1995: 125). Stereotyper är alltså förenklade beskrivningar av olika sociala kategorier vilka omfattar en viss föreställning om hur den kategorin är beskaffad. Stereotyper om en etnisk grupp existerar när medlemmar av en kultur eller subkultur ofreflekterat tror att ett specifikt beteende, tankemönster eller andra förhållanden och egenskaper generellt sett karaktäriserar den etniska gruppen (Gergen & Gergen: 145-146). Ökade stressnivåer påverkar den kognitiva processen som får oss att differentiera sociala kategorier så till vida att man lägger mindre märke till information som är inkongruent med sina stereotyper (Sabini, 1995: 136-137). Detta innebär att när människor är oroliga inför exempelvis en militär sammandrabbning som i fallet mellan Etiopien och Eritrea, så tenderar man att förenkla sin varseblivning till att endast uppfatta motståndarsidan på ett sätt som är kongruent med den stereotypa bild man har av motståndarsidan. När en intergrupprelation blir mer konfliktfylld stärks också sammanhållningen i respektive grupp (Brown, 1988: 219) och gruppmedlemmarnas individuella identiteter ger vika för den kollektiva gruppidentiteten (Gergen & Gergen: 139-140). För etiopiernas och eritreanernas del innebär detta att människors individuella identiteter får en mer undanskymd plats medan den nationella identiteten blir den allt

annat överskuggande. I och med den eskalerande konflikten börjar man mer och mer betrakta sig som primärt tillhörande sin nationalitet samtidigt som ens tolkning av motståndarsidans intensioner och agerande blir mer och mer präglad av ens stereotypa bild av densamma. Ökad tillämpning av stereotyper är emellertid vanskligt eftersom dess simplistiska natur lämnar ett stort utrymme för missuppfattningar, missbedömningar och rena feltolkningar av verkligheten (Sabini, 1995: 123). En förvrängd perception av ett land som är en motpart i en bilateral konflikt riskerar att få förödande konsekvenser för den internationella relationen.

Den kognitiva differentieringen av människor, i exempelvis kategorierna eritreaner och etiopier, leder till en perceptionsmässig accentuering av skillnaderna mellan dessa grupper. De reella skillnaderna i fråga om olika värderingar och livssituation mellan grupper varierar i regel betydligt mindre än de förhärskande stereotyperna om sociala grupper. På samma vis ger dessa stereotyper intrycket av att de sociala grupperna är internt mer likartade än de i själva verket är. De variationer och skillnader i livsstil, normer och egenskaper som existerar inom varje kategori tenderar att underskattas samtidigt som skillnaderna mellan kategorier, exempelvis nationaliteter, överdrivs. Det problematiska är att den perceptionsmässiga tonvikten på karaktärsnära skillnader mellan grupper och nationaliteter ofta fyller en rättfärdigande funktion på fiendlighet och angrepp mot annan grupp. (Gergen & Gergen, 1986: 148-149) Den ökade känsligheten för skillnader och hotfulla rykten samt den minskande medvetenheten om likheter mellan den egna sociala gruppen och motståndarsidan leder vid en intergruppkonflikt till misstänksamhet och fiendliga attityder gentemot motparten. Föreställningen att det råder stor korrelation mellan specifika karaktärsdrag och social gruppstillhörighet underbygger de antagonistiska attityderna och medför att de vanligtvis socialt accepterade uppföranderegler sätts åt sidan. Plötsligt tillåts ett beteende som skulle betraktas som skändligt om det riktats mot en själv eller den egna gruppen. Risken att konflikten eskalerar är naturligtvis högt påtaglig när parterna börjar agera på ett sätt som upplevs som moraliskt förkastligt av motståndarsidan. (Deutsch i Väyrynen, 1991: 29, 40) Till saken hör också att människor har stereotyper om sin egen nationalitet likväl som man har stereotyper om andra nationaliteter och sociala kategorier. I allmänhet är emellertid bilden av den egna sociala gruppen väsentligt mycket mer differentierad och komplex än ens föreställningar om andra nationaliteter och grupper, vilka ofta betraktas utifrån en mycket enkel uppsättning idéer om deras beskaffenhet. Vid bristande erfarenheter om hur medlemmar i andra grupper är som individer är människor benägna att i somliga fall dra generella slutsatser om en hel grupp utifrån en enda central person. (Brown, 1988: 134-135) Effekten av det här är en spridd vanföreställning att ens nation primärt är i konflikt

med en enstaka klandervärd person som således demoniseras, t ex USA mot Saddam Hussein, Kroatien mot Milosevic, Eritrea mot Zenawi, Etiopien mot Afeworki, osv.

Bristfällig kommunikation, fientliga attityder och en överdriven uppfattning om skillnader mellan folk leder till ett sätt att interagera på som ofta förvärrar konflikter. Perceptionen av en handling bestäms både av handlingen själv och hur man uppfattar kontexten inom vilken handlingen utförs. Hur man betraktar en kontext man själv inte är en del av beror mycket på ens erfarenheter och det sociala sammanhang man själv ingår i, vilket innebär att det ofta är svårt att förstå de kontextberoende bakomliggande orsakerna till handlingen. Detta betyder att samma handling kan uppfattas väldigt olika beroende på från vilken kontext man betraktar den, eftersom som ens ofta omedvetna kulturella perspektiv gör att man bedömer en handling främst utifrån vad handlingen betyder i den egna sociala kontexten. Resultatet kan vara ett perceptionsmissstag eftersom man brister i förståelsen för det som föranlett handlingen, och dess betydelse i det sociala sammanhang den utförs. Bedömningen och utvärderingen av en handling grundar sig även i hög grad på ens förutfattade mening om den som utför handlingen. En fientlig och misstänksam attityd gentemot den andra interagerande parten, innebärande att den egna sidan definitionsmässigt betraktar sina egna motiv och ageranden som mer adekvata och rättfärdiga, får garanterat till följd att konflikten intensifieras. Detta eftersom till och med fredstrevare och förhandlingseftergifter till sist uppfattas av motparten som lömsk taktik vars syfte troligen är att maskera en dolkstöt i ryggen. (Deutsch i Väyrynen, 1991: 43-44) Den här typen av perceptionsmissstag riskerar att allvarligt förvärra konflikten eftersom just misstänksamhet i sig själv kan ge upphov till ett beteende hos motparten som får ursprungligen falska föreställningar att besannas. Denna sorts självuppfyllande profetior brukar kallas Pygmalion-effekten och innebär att om man utsätter en individ eller grupp människor för misstänksamhet, eller på annat sätt riktar en fientlig attityd gentemot dem, så kommer de förr eller senare att bete dig på ett sätt som legitimerar misstänksamheten och fientligheten. Att omgivningens förväntningar påverkar individers beteende är välkänt sedan länge (Dusek, Hall, Meyer enl. Gergen & Gergen, 1986: 130), men faktum är att samma fenomen verkar förekomma i internationella relationer (Deutsch i Väyrynen, 1991: 45). I eskalerande internationella konflikter, som till exempel den mellan Eritrea och Etiopien, upplever ofta länderna varandra som provocerande, farliga och illvilliga, utan att vara medvetna om på vilket sätt man genom sitt eget beteende bidrar till det andra landets inställning och agerande.

Konflikten får katastrofala följder

Ett annat aktuellt och närvarande perceptionsmisstag i konflikten mellan Etiopien och Eritrea är det s k fundamentala attributionsfelet, som innebär en tendens för en utomstående observatör att uppfatta en handling som ett resultat av aktörens personliga eller kollektiva egenskaper. Termen attribution betyder åsikt om vilka faktorer som orsakar ett beteende. Aktörer å den andra sidan tillskriver ofta situationen de befinner sig i stor betydelse för varför man agerar på ett visst sätt, i synnerhet när det gäller moraliskt tvivelaktigt beteende. Följaktligen upplever folk andra människors aggressiva och destruktiva beteende som orsakat av hur de är som människor, dvs deras personligheter och moraliska disposition, medan man ser sitt egna aggressiva och destruktiva beteende som en logisk konsekvens av den situation man befinner sig i. (Sabini, 1995: 159-161)

Länder i internationella konflikter är alltså benägna att tro att exempelvis militära angrepp och ekonomiska sanktioner som är riktade mot en själv är ett resultat av att motparten är skurkaktig. Samtidigt anser man att de militära angrepp och sanktioner man själv riktar mot främmande makt är en reaktion på den prekära situation man befinner sig i, nämligen den att man är tvungen att interagera med skurkstater. Denna störda och förvrängda perception av motståndarlägret ger upphov till hat och en kraftigt intensifierad konflikt, och för Etiopiens och Eritreas del så har konsekvenserna av dessa dynamiska processer varit förkrossande. När Eritrea blev självständigt från Etiopien var tanken att ekonomiskt samarbete och integration skulle få etiopierna att acceptera förlusten av kuststräckan mot Röda Havet och dess hamnar. Enligt överenskommelser som träffades 1991 och 1993 garanterades reciproka rättigheter som medgav att Eritrea kunde fortsätta använda Birr, dvs den etiopiska valutan, samt därmed hela dess monetära system mot att etiopiska privata företag och statliga bolag fritt skulle få tillträde till hamnarna Assab och Massawa. Filosofin bakom fredsfördragen var att skapa en sorts afrikansk motsvarighet till den kol- och stålunion som byggdes upp i mellan Tyskland och Frankrike efter det andra världskriget. Etiopien skulle förse de runt trehundra tusen hamnarbetarna med jobb och i princip stå för Eritreas hela livsmedelsförsörjning, och Eritrea upplät rätten att ta ut hamnavgifter för transittrafiken till en etiopisk myndighet samt förband sig att förse Etiopien med olja och bensin från raffinaderierna vid kustanläggningarna. De försämrade relationerna länderna emellan har dock lett till att Eritrea utvisat alla etiopiska gästarbetare samt introducerat sin egen nationella valuta, Nafka, i november 1997, något som fick negativa återverkningar i båda länderna då transaktionerna med hårdvaluta kraftigt drev upp priserna på livsmedel och bränsle. (Khadiagala 1999: 45) Efterhand som gränskonflikten urartat så har båda länderna tillämpat förödande ekonomiska sanktioner mot varandras näringsliv och dessa har onekligen varit synnerligen effektiva då

konsekvenserna inneburit ett raserande av båda ländernas handelsstrukturer. Numera existerar ingen som helst bilateral handel mellan länderna vilket ska ses med bakgrund av det system av interdependens, som innebar att ländernas ekonomier tidigare varit integrerade på så vis att de uppfyllt essentiella behov hos varandra. Att implementera ett system som bygger på principen om interdependens kan i optimala fall minska antagonismen mellan stridande parter, men om systemet havererar så riskerar konflikten att förvärras genom att det finns en tendens att skylla misslyckandet på motståndarsidan (Brown, 1988: 219). Konflikten mellan Etiopien och Eritrea kulminerade 1998 då väpnade sammandrabbningar skördade många människoliv och tvingade massor av människor som levde i gränstrakterna på flykt. Än idag förekommer incidenter med uppblossande strider längs gränsen och konflikten fortsätter att skörda offer beroende på den katastrofala ekonomiska situationen som resulterat i.

Avslutning

Väpnade internationella konflikter med etniska, nationalistiska och sociokulturella förtecken har sedan det kalla krigets dagar blivit alltmer omfattande och ödesdigra. Det är av stor betydelse att sociologer analyserar dessa skeenden och kartlägger de faktorer som ger upphov till dessa konflikter då det knappast annars finns möjligheter att hantera dem på fredlig väg. Den som ger sig i kast med att undersöka en etnisk konflikt bör vara medveten om att det givetvis finns bakomliggande orsaker till konflikten, men även att parternas agerande i konflikten transformerar densamma och ger upphov till nya förutsättningar för dess hantering. Denna fallstudie har visat att internationella relationer i allra högsta grad påverkas av länders interna situation kring legitimitet och auktoritetsutövning. Det neorealistiska antagandet att en stats legitimitet avgör dess förmåga att hantera konflikter verifieras i studien. Samtidigt blev konsekvensen av striderna i sig att en helt ny nationalitet, nämligen eritreanen, uppstod på jordens yta. Etiopien och Eritrea brottas onekligen med strukturella bekymmer som kringskar deras handlingsutrymme på den internationella arenan, men teorier om dessa räcker inte för att greppa de dynamiska processer som får sekundära konsekvenser, och som till stor del bestämmer konfliktens egenskaper. Konflikten mellan Etiopien och Eritrea kan ses i ljuset av att Zenawi desperat försöker hålla ihop sitt heterogena och sargade land under centralt styre, samt att Afeworki vädjar till den sentimentala och affektiva nationalism som utgör hans maktbas. Etniska konflikter är dock mycket komplexa och för att nyansera denna bild, och på så sätt värja sig från reduktionistiska och simplistiska förklaringsmodeller, låter man med fördel en korsbefruktning ske mellan de komplementära teorier som presenterats i denna studie.

Referenser

Baylis, John & Smith, Steve 1997 (red). *The Globalisation of World Politics – An Introduction to International Relations*. New York: Oxford University Press

Bondestam, Lars 1989. *Eritrea – med rätt till självbestämmande*.
Uddevalla: Bohusläns Grafiska AB

Brown, Rupert 1988. *Group Processes – Dynamics within and between Groups*. Oxford:
Basil Blackwell

Buzan, Barry 1991. *People, States and Fear – an Agenda for International Security Studies in the post-Cold War Era*. Andra upplagan.
Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf

Calvocoressi, Peter 1996. *Världspolitiken efter 1945*. Lund: Studentlitteratur

Davidson, 1991 *Afrika i det tjugonde seklet*. Uppsala: Motala Grafiska

Gergen, Kenneth & Gergen, Mary 1986. *Social Psychology*. Andra upplagan.
New York: Springer Verlag

Holsti, Kaveli J, 1996. *The State, War and the State of War*. Cambridge:
Cambridge University Press

Karlsson, Svante 1995. *Från Jalta till Mandela – internationella relationer efter 1945*.
Stockholm: Nordstedts tryckeri, Ateljén

Khadiagala, Gilbert 1999. *Reflections on the Ethiopia-Eritrea Border Conflict*. USA:
The Fletcher School Tufts University Medford

Marenin, Ptwin 1987. *The African State in Transition*. London: Macmillan

Sabini, John 1995. *Social Psychology*. Andra upplagan. New York: Norton & Company

Touval, Saadia 1972. *The Boundary Politics of Independent Africa*. Cambridge: Harvard
University Press

Väyrynen, Raimo 1991 (red). *New Directions in Conflict Theory*. London: Sage Publications